BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Garabet
IBRĂILEANU

I

SPIRITUL CRITIC ÎN CULTURA ROMÂNEASCĂ

LITERA

biblioteca școlarului

Garabet

IBRĂILEANU

SPIRITUL CRITIC

LITERA INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

REFERINŢE CRITICE

Spiritul critic în cultura românească e o aplicare a teoriei specificului. Moldovenii se remarcă mai ales prin spirit critic, şi Maiorescu îl are în măsura în care aderă la mişcarea moldoveană, în vreme ce muntenii au mai mult simţ politic. Cu toate că unele observări sunt interesante şi juste global, documentaţia cărţii e insuficientă şi abuziv interpretată. Cu astfel de metodă se poate susţine orice. Dar cartea rămâne o admirabilă demonstraţie de volubilitate sofistică şi de beţie de idei. Ea încântă intelectul şi-l stârneşte la gândire şi e o adevărată dramă ideologică, o capodoperă în felul ei, care a avut o înrâurire covârşitoare mai ales în sociologie. De la Ibrăileanu încoace, o mulţime de sociologi văd istoria modernă a României ca o desfăşurare continuă de silogisme în care o eroare politică nu-i decât o eroare de gândire. Cu vioiciuni orientale, Ibrăileanu continuă, cum s-ar părea, spiritul lui Maiorescu. Cât de bine intenţionat este criticul şi de puţin şovin provincial, se vede din aceea că închipuieşte dezvoltarea culturală a ţării ca o conciliere între doi termeni: muntean şi moldav, unul factor stabilizator prin spirit critic.

GEORGE CĂLINESCU, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent.** Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura Minerva, Bucureşti, 1986, p. 666.

În **Spiritul critic în cultura românească**, în unele din studiile sale de literatură mai veche, cum sunt acelea despre Cârlova, Emines-

cu, Alecsandri, Caragiale şi câteodată şi la scriitorii moderni, unde pe lângă caracterizări de altă natură era nevoie şi de explicaţii de ordin ştiinţific care să arate ceea ce leagă pe scriitor de epoca sa, în studiile sale asupra diferenţei de provincii a sufletului naţional, dar mai ales în cursul său, din nenorocire nepublicat încă (ca şi atâtea alte opere!), G. Ibrăileanu a întrebuinţat metode care explică autorul prin influenţa mediului social.

MIHAI RALEA, **Scrieri din trecut în literatură**, Editura pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1957, p. 41—42.

În primul său volum, **Spiritul critic în cultura românească** (1908), G. Ibrăileanu (1871—1936) îşi caută, analizând geneza formelor culturii în România oglindite în operele scriitorilor mai importanţi dintre 1840 şi 1880, precursori ai doctrinei poporaniste, înţelese drept cultură pentru popor. Burghezia munteană în ascensiune, explică el, şi-ar fi însuşit grabnic noutăţile şi chiar exagerările, în vreme ce clasa boierinaşilor din Moldova, revoluţionară şi ea, dar înfrântă în lupta cu boierimea, a reprezentat, prin simpatie, interesele claselor apăsate, mai cu seamă interesele ţărănimii. Este, prin urmare, creatoarea spiritului critic, reprezentat de M. Kogălniceanu, G. Asachi, C. Negruzzi şi V. Alecsandri. Junimea nu a adus nimic nou faţă de vechiul spirit critic al vechii şcoli moldoveneşti din jurul “Daciei literare”, crede Ibrăileanu, Eminescu şi socialiştii au făcut critică socială extremă, radicală. Dintre munteni, Ibrăileanu se ocupă doar de Odobescu şi Caragiale, primul considerat sinteză de criticism şi paşoptism, al doilea — critic social extrem, ca şi Eminescu. Spiritul critic al muntenilor s-ar datora înrâuririi şcolii critice moldoveneşti, îndeosebi Junimii, la care Odobescu şi Caragiale s-au raliat. Lui Maiorescu, Ibrăileanu îi consacră un articol obiectiv mai târziu,

caracterizându-l “până astăzi cel mai bun scriitor de idei al românilor”. Cele mai bune pagini de interpretare critică le închină Ibrăileanu lui Eminescu.

AL. PIRU, **Istoria literaturii române**, Editura “Grai şi suflet—Cultura Naţională“, Bucureşti, 1994, p. 149.

Spiritul critic în cultura românească, opera lui Ibrăileanu, este o carte scrisă cu vervă sclipitoare, cuprinzând întâia reabilitare de răsunet adusă literaturii de la 1848. Ea repară nedreptatea care se făcuse acestei literaturi, dispreţul interesat cu care o acoperise junimismul. Oricât ar fi de discutabilă schema volumului, oricât am găsi aici concesii faţă de liberalismul burghez, el marchează un moment de seamă în luptele de idei de la noi (...) Scrierea lui Ibrăileanu rămâne o pledoarie strălucită pentru integrarea în cultura noastră a epocii dinaintea lui Eminescu. Chiar dacă, ulterior, Ibrăileanu n-a dat o istorie întreagă, sistematică, a literaturii române, scrisul său degajează un fel esenţial, profund, de a simţi realităţile culturii noastre.

DAN HĂULICĂ, **Critică şi cultură**, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1967, p. 287—288.

Spiritul critic în cultura românească este scrisă cu vervă, în termeni clari, cu argumentare nesofisticată, într-un adevărat spirit poporanist. Acest eseu de sociologie culturală rămâne o operă de referinţă prin acurateţea demonstraţiei şi patosul susţinerii specificului naţional, popular, care are deja o tradiţie reprezentată de vechea critică moldovenească, în primul rând Mihail Kogălniceanu şi Alecu Russo. Recunoaştem meritele lucrării, pledoaria în favoarea spiritului democratic, atitudinea moderat naţională, cultivarea dragostei faţă de limba

poporului, faţă de ţărănime. Calităţile ştiinţifice sunt modeste, iar metoda — nu dintre cele mai adecvate. Tirania modelului ideologic i-a impus unele neajunsuri: ignorarea unor scriitori (Eliade, Bălcescu, Grigore Alexandrescu), diminuarea rolului junimiştilor şi al lui Titu Maiorescu, abordarea extrinsecă a operei literare, fixarea unor ipoteze de lucru arbitrare. Trebuie să recunoaştem însă semnificaţia sociologică a acestei lucrări de pionierat. Deşi porneşte de la o premisă falsă, absenţa fondului cultural autohton, Ibrăileanu militează pentru europenizarea structurilor socio-culturale româneşti în cadrul specificului naţional, numai astfel posibil.

ION DUNĂ, **Opera lui Ibrăileanu**, Editura Minerva, Bucureşti, 1989, p. 95.